

Psykoanalysens betydning for

På Hjerneskadecentrenes årsmøde i begyndelsen af 2006 præsenterede Frank Humle neuropsykologen Mark Solms forsøg på at kæde psykoanalysen og neuropsykologien sammen.

sammenkæde forskellige psykiske udtryk med neuroanatomien. Han mente ikke, at neurovidenskaberne på hans tid var tilstrækkeligt sofistikeret til, at man kunne foretage denne sammenkædning.

Luria og Freud

På den tid, hvor psykoanalysen var undervejs med at udvikle en forståelse af menneskets psyke med henblik på opbygning af en udviklingsteori, afdækning af psykiske traumer og mulige behandlingstiltag herfor, skrev en af neuropsykologiens fædre, Alexander Luria fra Sovjetunionen til Freud og spurgte, om han måtte oprette et psykoanalytisk selskab i Sovjetunionen. Freud syntes godt om initiativet, og Sovjetunionens første psykoanalytiske selskab blev født. Som følge af de politiske vinde var Luria dog efterfølgende nødt til officielt at afsværge psykoanalysen, men hans tilgang til patienterne var fortsat præget af den psykoanalytiske frie-associations teknik.

Mark Solms er begejstret for Lurias tilgang. Han mener, at hensigten med Lurias metode ikke blot var at identificere et symptom i lighed med, hvordan han ser det hos den klassiske neurologi og neuropsykologi, men snarere at få et detaljeret billede af den indre psykologiske struktur bag et symptom med henblik på bedre at forstå og hjælpe den enkelte patient.

Solms mener, at Lurias metode og de fremskridt, der er sket indenfor neurovidenskaberne, nu har gjort det muligt at sammenholde komplicerede, mentale funktioner med deres neuroanatomiske udgangspunkt, hvilket netop er Solms' ærinde. Han giver forskellige eksempler på, hvordan han mener, man kan forstå de mentale funktioner i sammenhæng med neuroanatomien – i det følgende illustreret med to eksempler.

Bevaret jeg og overjeg ved venstresidig skade

J var en 22-årig ugift mand, der var junior officer i militæret. Han blev ramt af en blodprop i venstre temporalområde og fik som følge heraf sproglige problemer i form af vanskeligheder med at finde de ord, han ønskede at bruge. Efter skaden kom han

AF FRANK HUMLE,
NEUROPSYKOLOG, DIREKTØR FOR
CENTER FOR HJERNESKADE,
KØBENHAVN.

Jeg vil ikke forsøge at overbevise læseren om, at Mark Solms¹⁾ har ret, men kun forsøge at skabe tilstrækkelig grobund for at den nysgerrige læser selv kan gå videre og fordybe sig i Mark Solms teorier.

Ifølge Mark Solms er den traditionelle neuropsykologi i fare for at søge at kvantificere og objektivisere personer, der pådrager sig en hjerneskade. Med et Oliver Sacks citat siger han:

“Neuropsykologi søger ligesom den klassiske neurologi at være helt objektiv, og dens store styrke, dens fordele, kommer fra netop dette. Men et levende væsen, og især et menneske, er først og sidst ... et subjekt ikke et objekt. Det er præcis subjektet, det levende “jeg”, som er undsluppet (neuropsykologien).” (Solms, 2000, p. 59. Frank Humles oversættelse)

Studiet af de mentale processer via psykoanalyse og neurovidenskab

Psykoanalysen og neurovidenskabene er, ifølge Mark Solms, de to hovedtilgange til studiet af de mentale processer, der har kendetegnet det 20. århundrede. For Solms var ambitionen at binde de to tilgange sammen, for på den måde at få en mere komplet forståelse af de mentale processer.

Solms er dog ikke den første, der har haft denne ambition. Allerede Freud, psykoanalysens grundlægger, var optaget af sammenhængen mellem psyken og hjernemæssige anatomiske repræsentanter herfor, men han fravalgte projektet med at

1) Mark Solms “Clinical Studies in Neuro-Psychoanalysis” Karnac Books, 2000, danner baggrund for denne artikel.

neuropsykologien

tilbage til sit arbejde i en mere beskeden position, som han dog ikke fik lov til at beholde. Dernæst blev han tilknyttet et handicap-værested, hvor han blev en af de centrale ressourcepersoner. Han var motiveret og aktiv i terapien, og han sørgede over det tab, som hjerneblødningen havde medført. Men han var efter en tid i stand til at finde en ny måde at leve på, hvor han levede så fuldt og helt, som de påførte sproglige vanskeligheder gav mulighed for.

Det er Solms konklusion ud fra en psykoanalytisk forståelse, at personer, der får en skade i venstre side af hjernen, har et bevaret 'jeg' og 'overjeg', hvilket giver dem mulighed for at sørge over de påvirkede funktioner og de ændrede livsmuligheder. De har, ifølge Solms, ligeledes mulighed for at orientere sig efter skaden, kan sætte sig nye mål og fastholde dem. Deres verden kan opleves fragmenteret og til tider uforståelig, men der er bevaret mulighed for at forstå sig selv og knytte sig til andre mennesker.

Benægtelse som forsvarsstrategi ved højresidig skade

Som et modstående eksempel beskriver Solms en 59-årig ingeniør, der fik en blodprop i højre side af hjernen. Konsekvenserne var blandt andet: Venstresidig lammelse, som han bagatelliserede, fremmedgjorthed over for venstre side af kroppen, neglekt, ringe sygdomsindsigt, tilsyneladende manglende interesse for omverdenen, vanskeligheder med at overholde sociale spilleregler og initiativsvækkelse. Følelsesmæssigt var han præget af en distancerende holdning, men han brød indimellem kortvarigt sammen i gråd, hvorefter han lagde følelsesmæssig afstand til gråden, som om den ikke havde fundet sted. Solms beskriver hans sammenbrud – for eksempel i forbindelse med at han blev konfronteret med konsekvenserne af den lamme venstre arm – som udtryk for et gennembrud til hans undertrykte følelser vedrørende de oplevede vanskeligheder. Hans håndtering af de erhvervede vanskeligheder var således hovedsagelig bagatellisering, men indimellem var det ikke muligt for ham at fastholde bagatelliseringen; det medførte

kortvarige sammenbrud, hvorefter han vendte tilbage til at bagatellisere vanskelighederne.

På baggrund af gennemgangen af de ovenstående forløb og øvrige sygehistorier for personer med højresidige skader, konkluderer Solms, at disse personer tilsyneladende har en reduceret bevidsthed om påvirkningen af deres venstre side og om de øvrige konsekvenser af skaden. Han mener dog, at de er bevidste om, hvad der er sket med deres krop. Solms mener ikke, at de har vanskeligt ved at bevare opmærksomheden på de fysiske vanskeligheder, som ellers er den traditionelle forståelse inden for neurologien og neuropsykologien. Han forstår snarere opmærksomheden, der er rettet væk fra vanskelighederne, som en forsvarsstrategi, der tjener til at beskytte dem mod konsekvenserne af traumat. Solms mener, at personer med højresidige skader er i stand til at reagere emotionelt sårbart, blot er deres sårbare følelser undertrykt. Deres vanskelighed er, at de ikke har mulighed for at sørge. I stedet benytter de sig af massive forsvarsstrategier, der skal beskytte dem mod deres tab og den medfølgende depression. Forsvarsstrategier beskrives som svarende til det, der i psykoanalysen betegnes som primitive forsvarsmekanismer. Det vil sige mekanismer, der er effektive til at fjerne et problemfelt fra bevidstheden, men som ikke giver mulighed for nogen bearbejdning. I modsætning til personer med en venstresidig skade mener Solms ikke, at personer, der får en skade i højre side af hjernen, på samme måde er i stand til at forstå sig selv og knytte sig til andre mennesker. Vanskelighederne, mener han, beror på, at de med psykoanalytisk sprogbrug ikke kan indgå i relationer mellem mennesker. Deres opfattelse af verden bliver derfor mere fragmenteret end tilfældet er for personer med en venstresidig skade. Og de får derfor heller ikke de samme muligheder for at håndtere følgerne af skaden. ■

Artiklen er forkortet af red. Den uforkortede artikel kan læses www.vfhj.dk/default.asp?PageID=1472

